

N:o 18.

Ank. till Riksd. kansli den 23 april 1895, kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 53, 69, 87, 105, 106 och 107 regeringsformen, §§ 37, 38, 39, 42, 43, 48 och 57 riksdagsordningen samt § 2 tryckfrihetsförordningen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet öfverlemnad motion, n:o 157, har herr *A. V. Ljungman* hemställt, bland annat, att Riksdagen måtte antaga nedanstående förslag till ändrad lydelse af §§ 53, 69, 87, 105, 106 och 107 regeringsformen, §§ 37, 38, 39, 42, 43, 48 och 57 riksdagsordningen samt § 2 tryckfrihetsförordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

Regeringsformen.

§ 53.

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett konstitutionsutskott att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne samt yttranden såväl deröfver som öfver de från kamrarna hänvisade förslag till kommunal- och kyrkolagarnes m. fl. lagars förbättrande till Riksdagen afgifva; ett statsutskott att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets behof; ett bevillningsutskott att behandla bevillningsfrågor; ett bankoutskott att öfverse riksbankens

styrelse och tillstånd samt föreskrifter om bankoförvaltningen gifva; ett lagutskott att utarbete de från kamrarne remitterade förslag till *allmän* civil- och kriminallags förbättring; samt *ett granskningsutskott* att granska de i statsrådet förda protokoll *samt* statsverkets och riksgäldsverkets tillstånd och förvaltning.

Å urtima riksdag — — — — — förekommande ärenden.

§ 69.

Då statsutskottets förslag rörande *riksstatens* reglerande eller bevillingens derefter lämpade hela belopp till pröfning hos Riksdagen förehafves, gälle hvad angående behandlingen af utskottets afgifna förslag uti riksdagsordningen stadgas. Fatta kamrarne stridiga beslut, som ej varda sammanjemkade, skola kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de fleste ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut.

Lag samma vare i fråga om granskningsutskottets förslag rörande hvad till riksgäldskontorets utgifter och inkomster hörer eller grunderna för riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

§ 87.

1. Riksdagen eger gemensamt med Konungen magt att stifta — — — —. Frågor härom må i Riksdagens kamrar kunna väckas och skola, sedan *vederbörligt utskott* deröfver blifvit hördt, af Riksdagen afgöras. — — — — såsom i riksdagsordningen sägs.

2. Riksdagen ege ock gemensamt med Konungen — — — — som hindrat förslagets antagande.

§ 105.

Lagtima Riksdags *granskningsutskott* ege att äska *dels* de protokoll, som *från början af nästföregående lagtima riksdag till begynnelsen af den för handen varande hos Konungen öfver regeringsärenden* blifvit förda, utom dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i det, som rör allmänt kända och af utskottet uppgifna händelser, må kunna fordras, *dels ock de förbund, traktater, konventioner och andra dylika aftal, som Konungen under nämnda tid ingått med främmande magter, utom hemliga artiklar, som dock ej må strida mot de offentliga.*

§ 106.

Finner utskottet af dessa protokoll, att någon statsrådets ledamot, — — — — beslut vägra, då skall *granskningsutskottet*, om förseelsen är af beskaffenhet att embetets förlust är för densamma stadgad såsom straff, ställa en sådan under tilltal af justitieombudsmannen — — — — Riksdagen faststæld varder.

§ 107.

Skulle *granskningsutskottet* anmärka, att någon af Konungens ansvarige rådgifvare gjort sig skyldig till lagöfverträdelse af mindre betydighet, än i föregående § sägs, eller att statsrådets ledamöter samfäldt eller en eller flere af dem uti deras rådslag — — — — att han ville ifrån embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord.

Frågor uti detta ämne kunna i Riksdagens kamrar väckas och af andra Riksdagens utskott än *granskningsutskottet* hos kamrarne andragas, men icke af Riksdagen — — — — pröfning underställas.

Allt hvad Riksdagen efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt bör anses hafva vunnit décharge i afseende på det granskade, och ingen ny till ansvarighet förbindande granskning af ny Riksdag i samma mål vara tillåten, så framt det icke är af sådan beskaffenhet, att det icke kan afgöras utan i sammanhang med räkenskaps- eller annat mål, som ännu ej är granskadt, i hvilken händelse målet likväl skall antingen föranleda åtgärd af den Riksdag, som sammanträder näst efter det hindren för målets bedömande upphört, eller ock anses vara förfallet. Oaktadt den af Riksdagens utskott eller revisorer förrättade generella öfversigt af statsmedlens utdelning bör det dock åligga vederbörande embetsmän att verkställa den speciella revision, som dem i kraft af deras embetsbefattning tillkommer.

Riksdagsordningen.

§ 37.

1. Å hvarje lagtima riksdag skola, inom åtta dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett be-

villningsutskott, ett bankoutskott, ett lagutskott samt ett *granskningsutskott*. Dessa Riksdagens ständiga utskott skola bestå: konstitutionsutskottet af *sexton*, statsutskottet af *tjugufyra*, bevillningsutskottet af *tjugu*, bankoutskottet af *sexton*, lagutskottet af *sexton* och *granskningsutskottet af tjugufyra* ledamöter, hvilka hvardera kammaren till halfva antalet inom sig väljer antingen omedelbart eller, om kammaren så beslutar, genom elektor; ankommande på kamrarnes sammanstående beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt utskotts behandling, så ock att, derest utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, sådan bevilja.

2. Hvardera kammaren — — — — i deras ställe inträda.

3. Derest i någondera kammaren — — — — inom kammaren tillsättas.

4. Å urtima riksdag — — — — förekommande ärenden.

5. Ej må statsrådsledamot eller justitieråd i utskott eller val till utskott deltaga; ej heller någon, af hvilken Riksdagen kan fordra redo och ansvar, inväljas i utskott, der redovisning för hans egna embetsåtgärder kan förekomma.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer — — — — utskottet hänvisade grundlagsfrågor.

2. Utskottet åligger ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarnes dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af sådana föremål för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftningsmagt utgörande lagar, som icke äro att hänföra till vare sig grundlag eller allmän civil- och kriminallag.

3. Utskottet tillkommer jemväl — — — — den senare vägrar proposition.

§ 39.

Statsutskottet, som skall undfå del af Konungens angående statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen aflättna proposition, åligger att föreslå ej mindre hvad till fyllandet af statsverkets behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna, än äfven

beloppet af de summor, hvilka jemlikt 63 § regeringsformen skola för särskilda händelser afsättas, så ock att uppgifva, huru mycket bör genom bevilningar utgöras.

§ 42.

1. Lagutskottet skall meddela utlåtande öfver de från kamrarne dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af *allmän* civil- och kriminallag.

2. Utskottet skall ock granska — — — — deröfver till Riksdagen inkomma.

§ 43.

1. *Granskningsutskottet* åligger att äska *dels* de hos *Konungen* öfver *regeringsärenden* förda protokoll, med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rörer kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras, *dels* de förbund, traktater, konventioner och andra dylika aftal, som *Konungen* ingått med främmande magter, utom hemliga artiklar. Om utskottets rätt och pligt att, efter granskning af dessa protokoll, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar, hvartill denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtaga den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af riksdagsman eller af annat utskott än *granskningsutskottet* fråga blifvit väckt, att statsrådet eller någon af dess ledamöter eller föredragande sitt embete på obehörigt sätt utöfvat, deröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, derom är i regeringsformen stadgad.

2. *Granskningsutskottet*, som skall ega tillgång till alla statsverkets och riksgäldskontorets räkenskaper och handlingar, åligger att granska, utreda och uppgifva stats- och riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning samt föreslå hvad till fyllande af riksgäldskontorets behof erfordras.

3. Utskottet tillkommer ock att efterse och granska, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigat beloppet af de hufvudtitlar, hvilka af Riksdagen uti uppgjord statsreglering blifvit fastställda, och huruvida utbetalningarna äro grundade på behörigen upprättade stater eller Konungens med vederbörlig kontrastation utfärdade anordningar samt styrkta med behöriga qvitten-

ser af dem, som medlen emottagit. Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag befinnas öfverskridet, skall utskottet hos kamrarne göra anmälan emot den embetsman, som en sådan anordning kontrasignerat, hvarefter förfares enligt 107 § regeringsformen, eller, om 106 § regeringsformen *det påkallar, ställa honom under tilltal inför riksretten*. Ej må dock, emot föreskriften i 90 § regeringsformen, utskottet i något klander af Konungens gjorda anordningar ingå; ej heller de för statsutgifterna redovisande tjänstemän personligen för utskottet eller Riksdagen till ansvar ställas, utan må, der så nödigt finnes, hos Konungen af Riksdagen anmälas de anledningar, som förekommit att emot någon sådan tjänsteman i laglig ordning yrka ansvar.

§ 48.

1. Då inom utskott omröstning med slutna sedlar anställs, bör en sedel alltid uttagas och förseglas, hvilken öppnas endast i det fall, att rösterna vid sammanräklandet befinnas lika delade. Är pluralitet redan vunnit, bör den aflagda sedeln genast oppbruten förstöras. *Vid omröstning i granskningsutskottet för beslut om åtgärd enligt 106 eller 107 § regeringsformen fordras dock för beslutets fattande, att mer än hälften af de närvarandes röster tillstyrkt åtgärden.*

2. Ledamot, som i utskotts beslut — — — — derigenom icke uppehållas.

§ 57.

Derest af riksdagsman eller af annat utskott än *granskningsutskottet* fråga hos kamrarne väckes, att statsrådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt embete på obehörigt sätt utöfvat, böra dervid endast följande ordalag nyttjas: »det är anledning till anmärkning mot statsrådet, eller den eller den ledamoten eller föredraganden, hvarom remiss begäres till *granskningsutskottet*, inför hvilket anledningen skall uppgifvas». Sådan remiss skall då genast ovägerligen verkställas. Vid kamrarnes öfverläggning om sådan fråga gälle i afseende på Konungens beslut uti mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter, hvad uti 107 § regeringsformen stadgadt är.

Tryckfrihetsförordningen.

§ 2.

4:o.

Att protokoll, hållna hos Konungen i ministeriella ärenden och kommandomål, eller statsrådets protokoll och handlingar, eller hemliga utskottets eller *granskningsutskottets*, eller banko- och riksgäldsverkens, eller bankoutskottets, eller revisorers öfver banko- och riksgäldsverken, rörande samma verks hemliga ärenden, icke kunna före femtio år — — —

I denna motion, hvilken äfven innefattar förslag om ändring af § 102 regeringsformen samt §§ 72 och 73 riksdagsordningen, deröfver utskottet i utlåtanden n:is 3 och 5 redan afgifvit yttranden, har herr Ljungman såsom skäl för de föreslagna förändringarna anført följande:

»Bland önskningsmål, som under särskildt de senare åren allt mer sökt göra sig gällande inom Riksdagen, intager tvifvelsutan det om riksdagsarbetets bättre fördelning och påskyndande ett framstående rum; men de försök, som hittills blifvit gjorda för att ernå en nämnvärd förbättring uti ifrågavarande hänseende, hafva icke krönts med framgång.

Ett hittills oförsökt sätt att vinna nämnda önskemål skall förden skull här framställas till Riksdagens bepröfvande. Det afser att vinna minskning i de handlagda ärendenas mängd uti de två med göromål mest öfverhopade ständiga utskotten genom att till ett nybildadt *granskningsutskott* öfverföra konstitutionsutskottets granskning af statsrådsprotokollen samt statsutskottets befattning med riksgäldsverket, revisionen, statsverkets ordinarie inkomster och domänerna, under det att från lagutskottet skulle till konstitutionsutskottet öfverföras befattningen med alla de af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftade lagar, som icke äro af allmän civil- och kriminallags natur. Statsutskottet blefve derigenom i tillfälle att fördela sin återstående arbetsbörd på fyra utgiftsafdelningar, och lagutskottet finge antalet af sina ärenden betydligt reduceradt, på samma gång som en afsevärd förbättring och en hittills saknad enhet och samstämmighet i Riksdagens granskning af förvaltningen vunnes.

I samband med en sådan omorganisation af Riksdagens gransk-

ningsverksamhet torde äfven en revision af de föråldrade bestämmelserna om riksrättens sammansättning lämpligen böra ega rum, jemte det att mer tillfredsställande bestämmelser meddelas i fråga om afgifvandet af anmärkningar mot Konungens rådgifvare, statsrevisionens sammansättning och verksamhet m. m., hvars betydelse utan vidare motivering lätt inses af sjelfva bestämmelsernas affattning.»

De grundlagsförändringar, herr Ljungman uti förevarande motion föreslagit, äro af den omfattande och genomgripande natur, att de icke utan synnerligen viktiga skäl torde kunna vinna godkännande. Några sådana skäl hafva icke af motionären blifvit förebragta och torde icke heller förefinnas vare sig för det föreslagna inrättandet af ett nytt ständigt utskott eller för behovet af den förändrade anordning, som i sammanhang dermed ifrågasatts beträffande arbetsfördelningen utskotten emellan. De fördelar, motionären genom dessa förslag afser att för riksdagsarbetet åstadkomma, torde betydligt motvägas af de olägenheter, som deras antagande otvifvelaktigt skulle medföra. Hvad angår motionärens förslag att till det nya utskottet öfverflytta statsutskottets befattning med riksgäldsverket, statsverkets ordinarie inkomster och domänerna samt revisionen af stats- och riksgäldsverken, har motionären dermed i främsta rummet afsett att minska arbetsbördan för sistnämnda utskott. Visserligen är det möjligt, att någon tidsbesparing skulle vinnas, derest statsutskottet kunde befrias från en del af dess mångfaldiga och magtpåliggande göromål, men å andra sidan har erfarenheten hittills icke ådagalagt något behof af en förändrad anordning i afseende å de åligganden, som för närvarande tillkomma statsutskottet. Detta har med sin nuvarande fördelning på fyra afdelningar, hvilka med hänsigt till ärendenas beredning äro hvar för sig i det närmaste jemförliga med fullständiga utskott, alltid medhunnit att på ett tillfredsställande sätt lösa alla sina uppgifter; och någon önskan om en dylik förändrad arbetsfördelning har från detta utskott icke heller försports. Ett sådant afskiljande af ärenden från statsutskottet, som här ofvan omförmäls, torde för öfrigt ingalunda vara lämpligt. Befattningen med riksgäldsverket och äfven statsutskottets öfriga nu ifrågakomna göromål stå i ett så nära samband med statsregleringens uppgörande, att de icke utan stora praktiska olägenheter kunna handhafvas af annat utskott än det, som har sistnämnda åliggande sig anförtrodt. Sålunda lärer exempelvis riksgäldskontorets behof först vid statsregleringens uppgörande med full klarhet framträda, och granskningen af revisorernas berättelser öfver stats- och riksgäldsverken torde

helt visst ofta kunna tjena till god ledning och äfven utöfva ett icke oviktigt inflytande vid anslagsfrågors bedömande, särskildt då det gäller att iakttaga nödiga indragningar och besparingar eller att bestämma de villkor, under hvilka anslagen böra utanordnas. Om icke alla dessa ärenden behandlas af ett och samma utskott, nödvändiggöres en betydligt utsträckt användning af sammansatta utskott, hvilket icke torde bidraga till riksdagsarbetets förenklade.

Motionärens förslag derom, att till konstitutionsutskottet skulle öfverflyttas den förberedande handläggningen af åtskilliga lagfrågor, som enligt nu gällande grundlagsbestämmelser tillhöra lagutskottets behandling, torde icke heller vara af något behof påkalladt. Derest till sistnämnda utskott skulle hänvisas ärenden af sådan mängd och omfattning, att utskottet skulle anse sig icke kunna medhinna att med tillbörlig noggrannhet bereda dem alla, torde den i § 37 riksdagsordningen anvisade utvägen att föreslå tillsättande af ett eller flera särskilda utskott eller att begära förstärkning i ledamöternas antal komma att hädanefter, såsom hittills, anlitas. Den anordning, motionären i förevarande hänseende ifrågasatt, kan för öfrigt icke anses välbetänkt, då frågor angående kommunal- och kyrkolagar samt andra speciallagar stå i det allra närmaste samband med den allmänna lagstiftningen och därför icke lämpligen torde kunna skiljas från det utskott, af hvilket ärenden rörande denna senare skall behandlas. Då gränsen mellan allmän och speciel lagstiftning i många fall kan vara svår att uppdraga, skulle en förändring af den beskaffenhet, motionären åsyftar, otvifvelaktigt äfven medföra den olägenheten, att meningsskiljaktigheter ofta komme att yppa sig inom kamrarna i fråga om till hvilket utskott framställda förslag uti lagärenden borde hänvisas.

Då utskottet sålunda beträffande nu behandlade ämnen anser, att gällande grundlagsbestämmelser böra fortfarande bibehållas, saknar utskottet anledning att biträda motionärens förslag i fråga om öfverflyttning till ett särskildt granskningsutskott af den konstitutionsutskottet åliggande granskningen af de i statsrådet förda protokoll.

För öfriga uti förevarande motion föreslagna grundlagsändringar, som nu äro i fråga, hafva några skäl icke blifvit af motionären anförda, och då dessa förändringar, enligt utskottets åsigt, till en del innebära väsentliga försämringar uti gällande föreskrifter och till en del äro helt och hållet obehöfliga, torde desamma lika litet som de af utskottet här ofvan omhandlade böra vinna Riksdagens bifall.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,
Bih. till Riksd. Prot. 1895. 3 Saml. 11 Häft.

att herr Ljungmans motion n:o 157, i hvad den afser ändring af §§ 53, 69, 87, 105, 106 och 107 regeringsformen, §§ 37, 38, 39, 42, 43, 48 och 57 riksdagsordningen samt § 2 tryckfrihetsförordningen, ej måtte någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 april 1895.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

af herr *Ljungman*, som ansett, att utskottet, med anledning af ifrågasvarande del af motionen, n:o 157, i Andra Kammarerna, bort hemställa,

att följande förslag till ändrad lydelse af §§ 53, 105, 106 och 107 regeringsformen, §§ 37, 38, 39, 41, 43 och 57 riksdagsordningen samt § 2 tryckfrihetsförordningen måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

Regeringsformen.

§ 53.

1. Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett konstitutionsutskott att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne samt yttranden *såväl* deröfver *som* öfver

de från kamrarne hänvisade förslag till ansvarighets-, kyrkomötes-, kommunal-, naturalisations-, requisitions- och värnpligtslagarnes förbättrande till Riksdagen afgifva; ett statsutskott att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets och riksgäldsverkets behof; ett bevillningsutskott att behandla bevillningsfrågor; ett bankoutskott att öfverse riksbankens styrelse och tillstånd samt föreskrifter om bankoförvaltningen gifva; ett lagutskott att utarbete de från kamrarne remitterade förslag till civil-, kriminal- och kyrkolagarnes förbättring; samt ett granskningsutskott att granska de i statsrådet förda protokoll äfvensom statsverkets tillstånd och förvaltning.

2. Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af dervid förekommande ärenden.

§ 105.

Lagtima Riksdags granskningsutskott eger att äska dels de protokoll, som hos Konungen öfver regeringsärenden blifvit förda, utom dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i det, som rör allmänt kända och af utskottet uppgifna händelser, må kunna fordras, dels ock de förbund, traktater, konventioner och andra dylika aftal, som Konungen ingått med främmande magter, utom hemliga artiklar, som dock ej må strida mot de offentliga. Utskottet skall ock ega tillgång till alla statsverkets räkenskaper och handlingar.

§ 106.

Finner granskningsutskottet, att någon af Konungens ansvarige rådgifvare såsom sådan uppenbarligen handlat emot rikets grundlag eller allmän lag, eller tillstyrkt någon öfverträdelse deraf, eller underlåtit att göra föreställningar emot sådan öfverträdelse, eller den vållat och befrämjat genom uppsåtligt fördöljande af någon upplysning, eller att den föredragande underlåtit att i de fall, som 38 § förutsätter, sin kontrasignation å ett Konungens beslut vägra, då eger utskottet, der mer än hälften af dess ledamöter det vid öppen omröstning tillstyrka, ställa en sådan under tilltal af justitieombudsmannen inför riks-rätten, hvaruti, i stället för statsrådsledamöter, fyra de äldsta justitieråd i dessa fall komma att säte taga, och gånge härmed som i 101 och 102 §§ om tilltal emot högsta domstolen föreskrifves. Då Konungens ansvarige rådgifvare finnas hafva, på sätt ofvan berördt är, gjort sig till ansvar skyldige, döme dem riks-rätten efter allmän lag och den särskilda för-

fattning, som till bestämmande af sådant ansvar utaf Konungen och Riksdagen faststald varder.

§ 107.

1. Skulle *granskningsutskottet* anmärka, att statsrådets ledamöter samfäldt eller en eller flere af dem uti deras rådslag om allmänna mått och steg icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, eller att någon föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift sitt förtroende-embete utöfvat, ege då utskottet, *der mer än hälften af dess ledamöter vid öppen omröstning det tillstyrka*, att sådant tillkännagifva för Riksdagen, hvilken, om den finner rikets väl det kräfva, kan hos Konungen skriftligen anmäla sin önskan, att han ville ur statsrådet och ifrån embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord.

2. Frågor uti detta ämne kunna i Riksdagens kamrar väckas och af andra Riksdagens utskott än *granskningsutskottet* hos kamrarne andragas, men icke af Riksdagen afgöras förr, än sistnämnda utskott deröfver blifvit hört. Under Riksdagens öfverläggningar derom skola icke Konungens beslut uti mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter, kunna ens nämnas, ännu mindre någon Riksdagens pröfning underställas.

3. Allt hvad Riksdagen efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit *ansvarsfrihet* i afseende på det granskade, och ingen ny till ansvarighet förbindande granskning af ny Riksdag i samma mål vara tillåten, *så framt det icke är af sådan beskaffenhet, att det icke kan afgöras utan i sammanhang med räkenskaps- eller annat mål, som ännu ej är granskadt, i hvilken händelse målet likväl skall antingen föranleda åtgärd af den Riksdag, som sammanträder näst efter det hindren för målets bedömande upphört, eller ock anses vara förfallet. Afvenledes bör, oaktadt den af Riksdagens utskott eller revisorer förrättade generella öfversigt af statsmedlens utdelning, det åligga vederbörande embetsmän att verkställa den speciella revision, som dem i kraft af deras embetsbefattning tillkommer.*

Riksdagsordningen.

§ 37.

1. Å hvarje lagtima riksdag skola, inom *sex* dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett be-

villningsutskott, ett bankoutskott, ett lagutskott samt ett *granskningsutskott*. Dessa Riksdagens ständiga utskott skola bestå: konstitutionsutskottet af *sexton*, statsutskottet af *tjugufyra*, bevillningsutskottet af *tjugu*, bankoutskottet af *sexton*, lagutskottet af *sexton* och *granskningsutskottet af tjugufyra* ledamöter, hvilka hvardera kammaren till halfva antalet inom sig väljer antingen omedelbart eller, om kammaren så beslutar, genom elektor; ankommande på kamrarnes sammanstående beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt utskotts behandling, så ock att, derest utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, sådan bevilja.

2. Hvardera kammaren eger ock inom sig utse suppleanter, att, vid inträffadt förfall för utskottsledamöter, i deras ställe inträda.

3. Derest i någondera kammaren fråga väckes, som icke tillhör förenämnda utskotts behandling, men är af beskaffenhet att utskotts yttrande deröfver erfordras, skall för frågans beredande ett tillfälligt utskott, bestående af så många ledamöter, som kammaren nödigt aktar, inom kammaren tillsättas.

4. Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af de dervid, enligt § 2, förekommande ärenden.

5. Ej må statsrådsledamot eller justitieråd i utskott eller val till utskott deltaga; ej heller någon, af hvilken Riksdagen kan fordra redo och ansvar, inväljas i utskott, der redovisning för hans egna embetsåtgärder kan förekomma.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar deruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarne till utskottet hänvisade grundlagsfrågor.

2. Utskottet åligger ock att *meddela utlåtande öfver de från kamrarne dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring, eller upphäfvande af ansvarighets-, kyrkomötes-, kommunal-, naturalisations-, requisitions- och värnpligtslag, äfvensom att i fall och på sätt, hvarom i 47 § förmäles, sammanträda med stats-, bevillnings-, banko- och granskningsutskotten för behandling af till dessa utskott hänvisade lagar.*

3. Utskottet skall *vidare granska justitieombudsmannens afgifna redogörelse, utom i hvad denna hör till lagutskottets handläggning, äfven-*

som hans embetsdiarier och registratur, samt med utlåtande deröfver till Riksdagen inkomma.

4. Utskottet tillkommer jemväl att, då olika meningar mellan kamrarne uppstå, till hvilket utskott uppkomna frågor och ämnen böra hänvisas, derom besluta, så ock att skilja mellan kammare och dess talman, då den senare vägrar proposition.

§ 39.

1. Statsutskottet, som skall undfå del af Konungens angående statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen aflåtna proposition och ega tillgång till alla för statsregleringens uppgörande nödiga räknenskaper och handlingar, åligger att efter utredning föreslå, ej mindre hvad till fyllandet af statsverkets behof erfordras, sedan nödiga besparingar blifvit iakttagna, än äfven beloppet af de summor, hvilka, jemlikt 63 § regeringsformen, skola för särskilda händelser afsättas, så ock att uppgifva, huru mycket bör genom bevilningar utgöras.

2. Utskottet tillkommer ock att granska, utreda och uppgifva riksgäldsverkets tillstånd och förvaltning, att meddela utlåtande öfver revisorernas berättelse om samma verk och att föreslå hvad till fyllandet af dess behof erfordras.

§ 41.

Bankoutskottet tillhör att undersöka riksbankens styrelse och tillstånd, att meddela utlåtande öfver revisorernas berättelse om bankoverket, samt att hos kamrarne föreslå och i mål, för hvilka utskottet fått sig sådan magt af Riksdagen nppdragen, gifva föreskrifter om bankens förvaltning.

§ 42.

1. Lagutskottet skall meddela utlåtande öfver de från kamrarne dit hänvisade förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af civil-, kriminal- och kyrkolag.

2. Utskottet skall ock meddela utlåtande öfver justitieombudsmannens, enligt 100 § regeringsformen, afgifna anmärkningar och förslag rörande de i föregående moment nämnda lagar.

§ 43.

1. Granskningsutskottet åligger att äska dels de från början af nästföregående lagtima riksdag till begynnelsen af den för handen varande hos Konungen öfver regeringsärenden förda protokoll, med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rör kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras, dels de förbund, traktater, konventioner och andra dylika aftal, som Konungen under nämnda tid ingått med främmande magter, utom hemliga artiklar. Om utskottets rätt och pligt att, efter granskning af dessa protokoll och handlingar, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar, hvartill denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtaga den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af riksdagsman eller af annat utskott än granskningsutskottet fråga blifvit väckt, att statsrådet eller någon af Konungens ansvarige rådgifvare sitt embete på obehörigt sätt utöfvat, deröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, derom är i regeringsformen stadgad.

2. Granskningsutskottet, som skall ega tillgång till alla statsverkets räkenskaper och handlingar, åligger att granska och uppgifva statsverkets tillstånd och förvaltning samt att meddela utlåtande öfver revisorernas berättelse om statsverket. Vid fullgörandet häraf tillkommer utskottet att efterse, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigit beloppet af de hufvudtitlar, hvilka af Riksdagen uti uppgjord statsreglering blifvit fastställda, och huruvida utbetalningarna äro grundade på behörigen upprättade stater eller Konungens med vederbörlig kontrasignation utfärdade anordningar samt styrkta med behöriga qvittenser af dem, som medlen emottagit. Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag befinnas öferskridet, ege utskottet, der 106 § regeringsformen det påkallar, ställa den föredragande, som en sådan anordning kontrasignerat, under tilltal af justitieombudsmannen inför riksrätten eller ock hos kamrarne göra anmälan emot honom, hvarefter förfares enligt 107 § regeringsformen. Ej må dock, emot föreskriften i 90 § regeringsformen, utskottet i något klander af Konungens gjorda anordningar ingå; ej heller de för statsutgifterna redovisande tjänstemän personligen för utskottet eller Riksdagen till ansvar ställas, utan må, der så nödigt finnes, hos Konungen af Riksdagen anmälas de anledningar, som förekommit att emot någon sådan tjänsteman i laglig ordning yrka ansvar.

3. Utskottet eger ock, när det under granskningen iakttagit brister eller missförhållanden i statsförvaltningen, att hos kamrarne väcka förslag om aflåtande af skrifvelse till Konungen med hemställan om rättelse eller förbättring.

§ 57.

Derest af riksdagsman eller af annat utskott än *granskningsutskottet* fråga hos kamrarne väckes, att statsrådet eller någon af *Konungens ansvarige rådgifvare* sitt embete på obehörigt sätt utöfvat, böra dervid endast följande ordalag nyttjas: »det är anledning till anmärkning mot statsrådet, eller den eller den *Konungens ansvarige rådgifvare*, hvarom remiss begäres till *granskningsutskottet*, inför hvilket anledningen skall uppgifvas». Sådan remiss skall då genast ovägerligen verkställas. Vid kamrarnes öfverläggning om sådan fråga gälle i afseende på *Konungens* beslut uti mål, som röra enskilda personers eller korporationers rättigheter och angelägenheter, hvad uti 107 § regeringsformen stadgad är.

Tryckfrihetsförordningen.

§ 2.

4:o. — — — — —

Att protokoll, hållna hos Konungen i ministeriella ärenden och kommandomål, eller statsrådets protokoll och handlingar, eller hemliga utskottets eller *granskningsutskottets*, eller banko- och riksgäldsverkens, eller stats- och bankoutsrottens, eller revisorers öfver *stats-*, banko- och riksgäldsverken *protokoll* icke kunna före femtio år efter protokollens eller handlingens datum — — — — — ;

af herr *Blomberg*, som yttrat: »Jag har visserligen med utskottets majoritet varit ense derom, att herr *Ljungmans* i detta betänkande omförmälda förslag till grundlagsändringar icke kunnat eller bort af utskottet tillstyrkas. Men det har synts mig, att motionärens förslag att från statsutskottets uppgifter och befogenheter utesluta den granskning, som

i riksdagsordningen § 39 mom. 2 omförmäles, och att sammanföra denna med den hufvudsakliga konstitutionella granskningen, som nu är åt konstitutionsutskottet anförtrodd, verkligen innebär en beaktansvärd tanke, som borde utan större svårighet kunna realiseras. Detta kan nemligen enligt mitt förmenande ske på det jemförelsevis enkla sättet, att statsutskottets uppgift och befogenhet enligt riksdagsordningen § 39 mom. 2 öfverflyttas på konstitutionsutskottet. En sådan öfverflyttning har synts mig blifva nyttig. Ty derigenom skulle den konstitutionella granskningen samlad läggas i konstitutionsutskottets händer, åt granskningen skulle beredas bättre sammanhang och ökad betydelse. Ville man med denna öfverflyttning förbinda en sådan ändrad formulering af regeringsformen § 107 st. 3, att konstitutionsutskottet uttryckligen tillerkändes berättigande att vid behandlingen af revisorernas berättelse öfver granskningen af statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning till kamrarne göra anmälan enligt § 107 regeringsformen mot den statsrådsledamot, som kontrasignerat en anordning, hvarigenom mot Riksdagens beslut de till någon hufvudtitel anslagna summor dragits till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag öfverskridits, ehuru statsrådsprotokollen rörande de beslut, som föregått anordningarne, redan föregående år utan anmärkning granskats, så skulle enligt min uppfattning den konstitutionella ansvarigheten fullständigare än nu kunna upprätthållas. Ty såsom regeringsformen § 107 st. 3 och riksdagsordningen § 39 mom. 2 nu äro affattade, torde tillämpningen af riksdagsordningen § 39 mom. 2 alltid blifva illusorisk. Den konstitutionella kontrollen skulle också vinna i fullständighet derigenom, att i det nya momentet i riksdagsordningen § 38 skulle tillerkännas konstitutionsutskottet ej blott befogenhet att efter granskning af statsrevisorernas berättelse vidtaga anmälningsåtgärd enligt regeringsformen § 107 i förut nämnda fall, utan äfven uppgiften att för öfrigt afgifva utlåtande med anledning af statsrevisorernas berättelse.

Det torde också vara svårt att förneka, att ändrade grundlagsbestämmelser med afseende å den granskningsuppgift, som omtalas i riksdagsordningen § 39 mom. 2 och som för öfrigt måste, ehuru ej i grundlagarne närmare angifven, tillkomma det utskott, till hvilket statsrevisorernas berättelse remitteras, böra redan af den anledningen anses nödiga, att man först genom sådana skulle kunna befrias från de ständigt återkommande svårigheter, som nu vållas deraf, att statsutskottets utlåtande öfver statsrevisorernas berättelse ej lätteligen undgår att taga formen

af anmärkningar mot Konungens rådgifvare, ehuru intet grundlagsbud gifver stöd för sådana anmärkningars framställande af statsutskottet. Slutligen har jag ansett obestriddigt, att konstitutionsutskottet utan svårighet kan öfvertaga den tillökning i arbete, som med den föreslagna öfverflyttningen skulle följa, under det att statsutskottets arbetsbörd af naturliga skäl i alla händelser år för år tillväxer.

Dessa i korthet antydda skäl hafva föranlett mig att inom utskottet framställa yrkande, att utskottet måtte omarbete §§ 105 och 107 regeringsformen samt §§ 38 och 39 riksdagsordningen i den af mig angifna riktningen; och har jag såsom underlag för denna omarbetning föreslagit följande redaktion af nämnda grundlagsparagrafer:

Regeringsformen.

§ 105.

Lagtima Riksdags konstitutionsutskott ege att äska de protokoll, som uti statsrådet blifvit förda, utom dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i det, som rör allmänt kända och af utskottet uppgifna händelser, må kunna fordras; *börande ock till samma utskott öfverlemnas den till Riksdagen afgifna berättelse öfver verkställd revision af statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning jemte inkomna förklaringar öfver gjorda anmärkningar.*

§ 107.

— — — — —
Allt hvad efter granskning, *på sätt riksdagsordningen närmare bestämmer*, Riksdagen godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit décharge — — etc. — — — tillkommer.

Riksdagsordningen.

§ 38.

— — — — —
3. *Utskottet skall ock granska revisorernas berättelse öfver statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning samt med anledning deraf med-*

delat utlåtande. Vid denna granskning tillkommer det utskottet att efterse, huruvida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigit beloppet af de hufvudtitlar, hvilka af Riksdagen uti uppgjord statsreglering blifvit fastställda, och huruvida utbetalningarna äro grundade på behörigen upprättade stater, eller Konungens med vederbörlig kontrastation utfärdade anordningar, samt styrkta med behöriga qvittenser af dem, som medlen emottagit. Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag befinnas öfverskridet, *eger utskottet mot den embetsman, som en sådan anordning kontrastinerat hos kamrarna göra anmälan enligt 107 § regeringsformen.* Ej må dock, emot föreskriften i 90 § regeringsformen utskottet i något klander af Konungens gjorda anordningar ingå; ej heller de för statsutgifterna redovisande tjänstemän personligen för utskottet eller Riksdagen till ansvar ställas, utan må, der så nödigt finnes, hos Konungen af Riksdagen anmälas de anledningar, som förekommit att emot någon sådan tjänsteman i laglig ordning ansvar yrka.

4. Utskottet tillkommer jemväl — — — vägrar proposition.

§ 39.

1. Statsutskottet, som skall undfå del af Konungens angående statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen aflåtna proposition och ega tillgång till alla för statsregleringens uppgörande nödiga räkenskaper och handlingar, *åligger att pröfva.* utreda och uppgifva stats- och riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning samt föreslå ej mindre hvad till fyllandet af deras behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna, än äfven beloppet af de summor, hvilka, jemlikt 63 § regeringsformen, skola för särskilda händelser afsättas, så ock att uppgifva, huru mycket bör genom bevillningar utgöras.

2. *Utskottet tillkommer ock att granska revisorernas berättelse öfver riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning samt att med anledning deraf meddela utlåtande;»*

af herrar *Gustaf Berg* och *Nyström*, som instämt med herr *Blomberg*;

samt af herr *Alin*, som, jemte det han i hufvudsak instämt med herr *Blomberg*, ansett utskottets omdöme om motionärens förslag till ändring i § 48 riksdagsordningen vara oberättigadt.